

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК 339.5:336.7

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.19660297>

Гене́за фінансува́ння експорту: від торгового кредиту до глобальних фінансових механізмів

Моїсєєнко Тетяна Євгенівна,

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародної економіки,

НТУУ КПІ ім. Ігоря Сікорського,

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0000-0002-2074-8062>

Небісь Віталій Полікарпович,

аспірант,

ДННУ “Академія фінансового управління”,

м. Київ, Україна, <https://orcid.org/0009-0007-0953-9837>

Прийнято: 03.04.2026 | Опубліковано: 20.04.2026

Анотація: Метою статті є дослідження генези фінансування експорту, у як системуютворюючого елементу міжнародної торгівлі та визначення його ролі у формуванні сучасних фінансових механізмів і процесів міжнародного інвестування. Дослідження спрямоване на виявлення логіки еволюції фінансування експорту та обґрунтування його місця у глобальній економічній системі.

Методологічною основою дослідження є історико-економічний аналіз, інституційний підхід, а також методи систематизації, узагальнення та порівняльного аналізу наукових джерел. Використання зазначених методів

дозволило комплексно дослідити трансформацію фінансування експорту від первинних форм торгового кредиту до сучасних інституційних і фінансових механізмів у глобальній економіці, а також виявити логіку його еволюційного розвитку та взаємозв'язок із процесами міжнародного інвестування.

У результаті дослідження встановлено, що фінансування експорту виникає як відповідь на структурні особливості міжнародної торгівлі, зокрема часові розриви між поставкою та оплатою, зростання ризиків та ускладнення економічних зв'язків. Визначено ключові етапи його розвитку: формування торгового кредиту, оформлення фінансових відносин через вексельні інструменти, інституціоналізація фінансування у період індустріалізації та інтеграція у глобальну фінансову систему. Обґрунтовано, що фінансування експорту виконує подвійну функцію: забезпечує реалізацію зовнішньоторговельних операцій і виступає механізмом перерозподілу фінансових ресурсів.

Доведено, що фінансування експорту доцільно розглядати як форму коротко- та середньострокового інвестування, що супроводжує рух капіталу разом із товарними потоками. Це дозволяє трактувати його як елемент міжнародного інвестування та структурну складову глобальної економічної архітектури. Отримані результати підтверджують досягнення поставленої мети та створюють підґрунтя для подальших досліджень взаємозв'язку фінансування експорту та глобальних інвестиційних процесів.

Ключові слова: *фінансування експорту, міжнародна торгівля, інвестування, торговий кредит, фінансові інструменти, інституційний розвиток, глобальні ринки, фінансові ризики, експортно-кредитні механізми.*

Genesis of Export Financing: From Trade Credit to Global Financial Mechanisms

Tetiana Moiseienko,

PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of International Economics,
National Technical University of Ukraine “Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic
Institute”, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-2074-8062>

Vitalii Nebis,

Postgraduate Student,
State Educational-Scientific Institution “Academy of Financial Management”,
Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0007-0953-9837>

Abstract: *The purpose of the article is to examine the genesis of export financing as a system-forming element of international trade and to determine its role in shaping modern financial mechanisms and processes of international investment. The study aims to identify the logic of the evolution of export financing and to substantiate its position within the global economic system.*

The methodological framework of the study is based on historical-economic analysis, the institutional approach, and methods of systematization, generalization, and comparative analysis of scientific sources. The application of these methods made it possible to comprehensively investigate the transformation of export financing from its primary forms of trade credit to modern institutional and financial mechanisms in the global economy, as well as to reveal the logic of its evolutionary development and its relationship with international investment processes.

The results of the study demonstrate that export financing emerges as a response to the structural features of international trade, including time gaps between delivery and payment, increased risks, and the growing complexity of

economic relations. The key stages of its development are identified as follows: the formation of trade credit, the establishment of financial relations through bill of exchange instruments, the institutionalization of financing during the period of industrialization, and its integration into the global financial system. It is substantiated that export financing performs a dual function, ensuring the implementation of foreign trade operations and acting as a mechanism for the redistribution of financial resources.

It is proved that export financing should be considered as a form of short- and medium-term investment accompanying the movement of capital alongside commodity flows. This allows it to be interpreted as an element of international investment and a structural component of the global economic architecture. The obtained results confirm the achievement of the research objective and provide a basis for further studies on the interconnection between export financing and global investment processes.

Keywords: *export financing, international trade, investment, trade credit, financial instruments, institutional development, global markets, financial risks, export credit mechanisms.*

Постановка проблеми. Сучасна міжнародна торгівля функціонує в умовах високої складності, невизначеності та значних часових проміжків між моментом укладання угоди, поставкою товару та отриманням платежу. У цих умовах фінансування експорту виступає не лише допоміжним механізмом, а і критично важливим фактором забезпечення безперервності торговельних процесів.

У сучасній економіці фінансування експорту доцільно розглядати не лише як механізм забезпечення торговельних операцій, але й як форму коротко- та середньострокового інвестування, що безпосередньо впливає на

розподіл ресурсів у міжнародній економіці та визначає можливості економічних агентів брати участь у глобальних ринках.

Попри значну увагу до інструментів торгового фінансування у сучасних дослідженнях, питання його генези та еволюційної ролі у формуванні міжнародної економіки залишається недостатньо розкритим. Більшість наукових робіт розглядають фінансування експорту як похідний елемент фінансової системи, не приділяючи належної уваги його історичній ролі як базової умови розвитку міжнародної торгівлі та пов'язаних із нею інвестиційних процесів.

Таким чином, виникає потреба у комплексному дослідженні генези фінансування експорту як економічного феномену, що дозволить глибше зрозуміти його сучасну функцію у глобальній економіці та системі міжнародного інвестування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі фінансування експорту розглядається крізь призму торгового фінансування, кредитних обмежень, інституційної підтримки та ролі фінансових посередників, а також у взаємозв'язку з процесами міжнародного інвестування. Дослідження зосереджені на впливі фінансових факторів на експортну активність, структуру торгівлі та інтеграцію підприємств у глобальні ринки.

Історико-інституційні аспекти висвітлено у працях О. Акомінотті (O. Accominotti), С. Уголіні (S. Ugolini) [1], які досліджують еволюцію торгового фінансування, а також Р. Олегаріо (R. Olegario) [2], що аналізує роль інститутів довіри. Дж. Болтон (J. Bolton), Ф. Гвіді-Брусколі (F. Guidi-Bruscoli) [3] показують значення векселів як ранніх інструментів фінансування міжнародного обміну.

Сучасні дослідження фокусуються на зв'язку між доступом до фінансування та експортною діяльністю. К. Манова (K. Manova) [4], Р. Фінстра

(R. Feenstra), З. Лі (Z. Li), М. Ю (M. Yu) [5], а також М. Мюльс (M. Muuls) [6] і Д. Фаучелья (D. Fauceglia) [7] доводять, що кредитні обмеження безпосередньо впливають на участь підприємств у міжнародній торгівлі. Водночас А. Чіані (A. Ciani), Ф. Бартолі (F. Bartoli) [8] підкреслюють, що фінансування визначає не лише обсяги, а й якість експорту.

У новітніх роботах (2022–2025 рр.) акцент зроблено на інституційній ролі фінансування експорту. Н. Агарвал (N. Agarwal) та ін. [9] доводять ефективність експортних кредитних гарантій, Х. Ру (H. Ru), Е. Янг (E. Yang) [10] розглядають державний кредит як інструмент стимулювання торгівлі, а М. Петерсон (M. Peterson), К. Дауни (C. Downie) [11] — як елемент геоекономічної політики.

Питання ризиків та доступу до фінансування розкрито у працях А. Браун (A. Braun) та ін. [12], а також Дж. Абор (J. Abor) та ін. [14] і Б. Т. Мазорозе (B. T. Mazorodze) [15], які аналізують роль фінансових обмежень та інституційного середовища у формуванні експортної спроможності. Водночас Е. Бобілло-Карбальо (E. Bobillo-Carballo) та А. Арауетес Гарсія (A. Arahetes Garcia) [13] акцентують увагу на проблемі глобального дефіциту торгового фінансування (trade finance gap), масштаби якого підтверджуються також аналітичними дослідженнями OECD [19].

Окремий напрям становлять дослідження трансформацій фінансування експорту: А. Класен (A. Klasen) та ін. [16] — у контексті зеленої економіки, Ю. Сюй (Y. Xu), Дж. Фан (J. Fan), Ю. Хуа (Y. Hua) [17] — у зв'язку з глобальними ланцюгами вартості, А. Фернандес (A. P. Fernandes), Дж. - Л. Дуанму (J. - L. Duanmu) [18] — через вплив фінансових інститутів.

Таким чином, наукова література широко висвітлює роль фінансування у розвитку експорту та міжнародного інвестування, однак підходи залишаються фрагментованими: від мікроекономічного аналізу поведінки фірм до геоекономічного трактування державної політики [4; 10; 11]. Попри

це, недостатньо дослідженим залишається історико-еволюційний вимір фінансування експорту.

Отже, наукова прогалина полягає у відсутності цілісного теоретико-генетичного підходу до фінансування експорту як економічного феномену, що й визначає спрямованість даного дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на значну кількість досліджень у сфері міжнародної торгівлі та фінансів, залишаються недостатньо розкритими такі аспекти, як еволюційна природа фінансування експорту як передумови розвитку міжнародної торгівлі; логіка переходу від торгового кредиту до інституціоналізованих фінансових механізмів; роль фінансування експорту у формуванні глобальної економічної системи та його взаємозв'язок із процесами міжнародного інвестування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження генези фінансування експорту та визначення ключових етапів його еволюції від первинних форм торгового кредиту до сучасних глобальних фінансових механізмів.

Актуальність теми зумовлена трансформацією фінансування експорту у важливий фактор конкурентоспроможності в міжнародній торгівлі та складову системи міжнародного інвестування. Водночас у науковій літературі відсутній цілісний підхід до розуміння його історико-еволюційного розвитку.

Для досягнення мети визначено такі завдання:

- 1) проаналізувати передумови виникнення фінансування експорту;
- 2) дослідити розвиток первинних форм (торговий кредит, векселі);
- 3) визначити етапи інституціоналізації фінансування;
- 4) узагальнити його трансформацію у глобальній економіці;
- 5) обґрунтувати його роль як структурного елементу міжнародної економічної системи та складової міжнародного інвестування.

Сформульовані завдання відображають логіку дослідження — від історичних передумов до сучасних трансформацій.

Наукова новизна полягає у розгляді фінансування експорту як еволюційно сформованого економічного феномену, що поєднує функції забезпечення міжнародної торгівлі та інвестування, а не лише фінансового інструменту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний етап розвитку економіки характеризується поглибленням глобалізаційних процесів, ускладненням міжнародних виробничих ланцюгів та зростанням ролі фінансових механізмів у забезпеченні міжнародної торгівлі. У цих умовах фінансування експорту виступає не лише допоміжним інструментом, а й ключовим фактором забезпечення безперервності економічного обміну, що підтверджується сучасними дослідженнями у сфері міжнародної економіки [4; 5; 9].

Вихідною гіпотезою дослідження є твердження про те, що фінансування експорту не є похідним інструментом фінансової системи, а виступає первинною економічною передумовою функціонування міжнародної торгівлі. Такий підхід узгоджується з інституційними дослідженнями еволюції торгового фінансування [1; 2], які показують, що фінансові механізми виникають разом із розвитком торговельних відносин.

Міжнародна торгівля історично характеризується наявністю часових розривів між виробництвом, поставкою товару та отриманням платежу. У таких умовах виникає об'єктивна потреба у механізмах, які забезпечують безперервність обміну, що підтверджується емпіричними дослідженнями ролі кредитних обмежень у торгівлі [4; 6; 7]. Саме цю функцію виконує фінансування експорту, компенсуючи дефіцит ліквідності та знижуючи ризики.

З позицій інституційної економіки фінансування експорту слід розглядати як механізм зниження трансакційних витрат, тоді як з точки зору фінансової економіки — як інструмент перерозподілу ресурсів. У цьому контексті воно виступає також формою коротко- та середньострокового інвестування, що супроводжує рух капіталу разом із товарними потоками. Таким чином, експортна операція одночасно виступає як акт торгівлі та як форма вкладення капіталу.

Подвійна природа фінансування експорту узагальнена в табл. 1.

Таблиця 1

Подвійна природа фінансування експорту

Критерій	Як елемент торгівлі	Як форма інвестування
Сутність	Забезпечення угоди	Вкладення капіталу
Мета	Реалізація товару	Отримання доходу
Ризики	Комерційні	Фінансові
Учасники	Експортер, імпортер	Банки, держави
Горизонт	Короткий	Коротко- та середньостроковий

Джерело: власна розробка авторів.

Зазначена подвійність дозволяє розглядати фінансування експорту як інтеграційний механізм між міжнародною торгівлею та інвестуванням. Такий підхід розширює традиційні теоретичні рамки та створює підґрунтя для аналізу його еволюції.

Еволюційний розвиток фінансування експорту підтверджує другу гіпотезу дослідження — його поступову трансформацію від простих кредитних відносин до складних фінансових механізмів. Першою формою фінансування став торговий кредит, який дозволяв здійснювати обмін в умовах обмеженої ліквідності. Подальший розвиток отримали векселі, що, як показано в історичних дослідженнях [3], стали основою стандартизації фінансових відносин у міжнародній торгівлі.

Застосування векселів дозволило підвищити рівень довіри та знизити ризики, що сприяло масштабуванню торговельних операцій. Таким чином, відбувається перехід від неформальних кредитних відносин до інструменталізації фінансових механізмів.

Систематизація цього процесу наведена в табл. 2.

Таблиця 2**Еволюція фінансування експорту**

Етап	Інструменти	Функція	Зв'язок з інвестуванням
Ранній	Торговий кредит	Забезпечення обміну	Початковий
Середній	Векселі	Зниження ризиків	Формування
Індустріальний	Банківські інструменти	Масштабування	Активний
Сучасний	Експортно-кредитне агенство (ЕСА), страхування	Глобальна підтримка	Системний

Джерело: власна розробка авторів.

Подальший розвиток підтверджує третю гіпотезу — індустріалізація стала ключовим фактором інституціоналізації фінансування експорту. Зростання обсягів торгівлі спричинило посилення ролі банків, які почали виконувати функції фінансування, гарантування та посередництва.

У цей період фінансування експорту виходить за межі індивідуальних відносин і стає частиною фінансової системи. Банки починають розглядати торговельні операції як об'єкти інвестування, оцінюючи їх ризиковість і дохідність.

Наступний етап розвитку пов'язаний із формуванням глобальної системи фінансування експорту, що підтверджує четверту гіпотезу дослідження. У сучасній економіці фінансування експорту інтегрується у глобальні фінансові ринки, а держави активно використовують експортно-кредитні агентства як інструмент підтримки національного експорту [11; 10].

Водночас сучасні дослідження вказують на наявність суттєвого дефіциту фінансування у глобальній торгівлі (trade finance gap), що обмежує можливості економічних агентів [13; 19]. Це підтверджує ключову роль фінансових механізмів у розвитку міжнародної економіки.

Зміна функцій фінансування експорту узагальнена в табл. 3.

Таблиця 3

Трансформація функцій фінансування експорту

Етап	Основна функція	Роль
Ранній	Забезпечення платежу	Локальна
Індустріальний	Кредитування	Національна
Сучасний	Підтримка експорту та інвестування	Глобальна

Джерело: власна розробка авторів.

Логіка еволюції фінансування експорту узагальнена на рис. 1, де показано перехід від торгового кредиту до глобальної фінансової системи, а також зростання ролі інвестування у цих процесах.

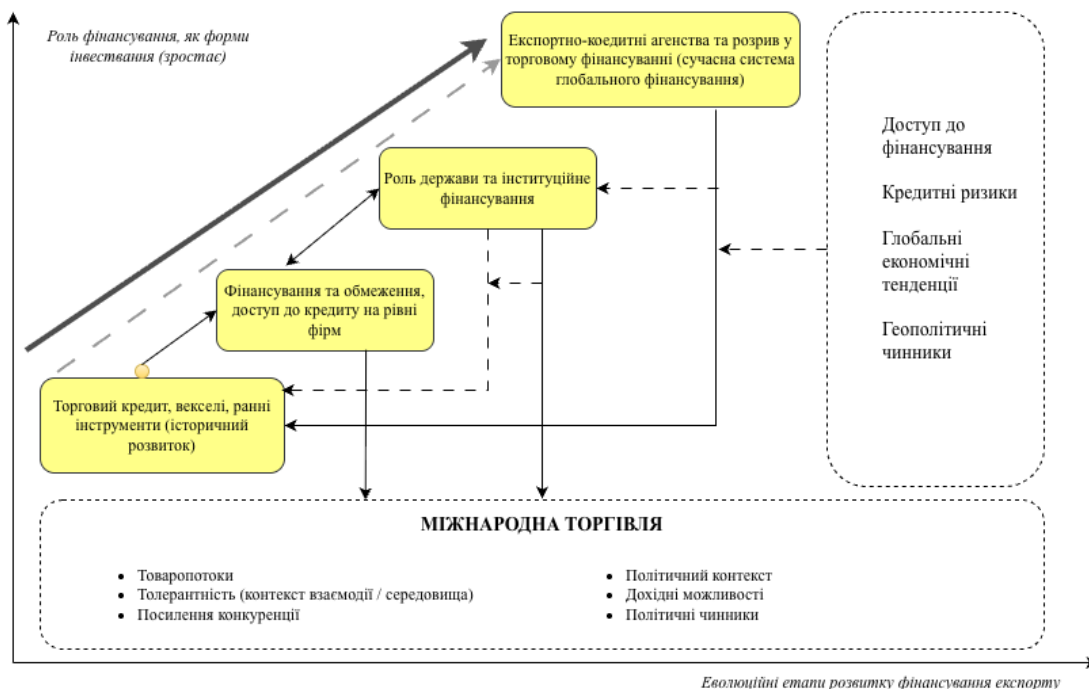

Рис. 1. Еволюція фінансування експорту в системі міжнародної економіки

Джерело: розроблено авторами на основі [1–3; 4–8; 9–13; 19]

Водночас авторська інтерпретація взаємозв'язку міжнародної торгівлі та інвестування через фінансування експорту представлена на рис. 2.

Рис. 2. Концептуальна модель взаємозв'язку торгівлі, фінансування експорту та інвестування

Джерело: узагальнено авторами на основі [4–8; 9–13; 16–18; 19].

Таким чином, результати дослідження підтверджують висунуті гіпотези та дозволяють зробити висновок, що фінансування експорту є не лише інструментом забезпечення торговельних операцій, а структурною основою міжнародної торгівлі та важливою складовою системи міжнародного інвестування.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що фінансування експорту має системний характер та є невід'ємною складовою функціонування міжнародної торгівлі. Його виникнення та розвиток зумовлені об'єктивними економічними потребами забезпечення безперервності обміну, зниження ризиків та подолання часових розривів між виробництвом, поставкою та оплатою товарів.

У ході дослідження досягнуто поставлену мету, яка полягала у вивченні генези фінансування експорту та визначенні ключових етапів його еволюції. Послідовний аналіз дозволив простежити трансформацію цього явища від первинних форм торгового кредиту та вексельного обігу до формування сучасної глобальної системи фінансового забезпечення експортних операцій. Встановлено, що розвиток фінансування експорту відбувався через

ускладнення економічних зв'язків, зростання масштабів торгівлі та інституціоналізацію фінансових відносин.

Отримані результати підтверджують, що фінансування експорту виконує не лише функцію обслуговування зовнішньоторговельних операцій, але й забезпечує перерозподіл фінансових ресурсів у міжнародній економіці. У цьому контексті воно набуває ознак інвестування, що супроводжує рух капіталу разом із товарними потоками та визначає можливості економічних агентів інтегруватися у глобальні ринки.

Зіставлення мети дослідження із отриманими результатами свідчить про виконання поставлених завдань, зокрема щодо аналізу передумов виникнення фінансування експорту, дослідження його первинних форм, визначення етапів інституціоналізації та узагальнення сучасних трансформацій. Це дозволило сформувати цілісне уявлення про фінансування експорту як еволюційно сформований економічний феномен.

Водночас результати дослідження відкривають перспективи подальших наукових розвідок, зокрема у напрямі розробки теоретичних моделей взаємозв'язку фінансування експорту та міжнародного інвестування, а також аналізу інституційних механізмів їх реалізації у глобальній економіці.

Список використаних джерел

1. Accominotti O., Ugolini S. International Trade Finance from the Origins to the Present. The Oxford Handbook of Institutions of International Economic Governance. 2020. DOI: <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190900571.013.1>.
2. Olegario R. Credit Information, Institutions, and International Trade: The United Kingdom, United States, and Germany, 1850–1930. Cambridge University Press. 2013.

3. Bolton J., Guidi-Bruscoli F. The bill of exchange in theory and practice in the fifteenth century. *Economic History Review*. 2021. Vol.74, No4. P.873–891. DOI: <https://doi.org/10.1111/ehr.13070>.
4. Manova K. Credit Constraints, Heterogeneous Firms, and International Trade. *Review of Economic Studies*. 2013. Vol.80, No2. P.711–744. DOI: <https://doi.org/10.1093/restud/rds036>.
5. Feenstra R., Li Z., Yu M. Exports and Credit Constraints under Incomplete Information: Theory and Evidence from China. *Review of Economics and Statistics*. 2014. Vol.96, No4. P.729–744. DOI: https://doi.org/10.1162/REST_a_00405.
6. Muuls M. Exporters, importers and credit constraints. *Journal of International Economics*. 2015. Vol.95, No2. P.333–343. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2014.12.003>.
7. Fauceglia D. Credit constraints, firm exports and financial development: Evidence from developing countries. *Quarterly Review of Economics and Finance*. 2015. Vol.55. P.53–66. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.qref.2014.08.003>.
8. Ciani A., Bartoli F. Export quality differentiation under credit constraints. *World Economy*. 2020. Vol.43, No5. P.1398–1433. DOI: <https://doi.org/10.1111/twec.12938>.
9. Agarwal N., Chan J. M. L., Lodefalk M., Tang A., Tano S., Wang Z. Mitigating information frictions in trade: Evidence from export credit guarantees. *Journal of International Economics*. 2023. Vol.145. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jinteco.2023.103831>.
10. Ru H., Yang E. Government Credit and International Trade. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*. 2025. Vol.60, No5. P.2398–2430. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0022109024000413>.
11. Peterson M., Downie C. The international political economy of export credit agencies and the energy transition. *Review of International Political Economy*. 2024. Vol.31, No3. P.978–994. DOI: <https://doi.org/10.1080/09692290.2023.2272845>.

12. Braun A., Fischer M., Schreiber-Orosz C. Why banks insure structured commodity trade finance risk: evidence from a worldwide survey. *Geneva Papers on Risk and Insurance*. 2024. Vol.49, No3. P.537–570. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41288-023-00296-8>.
13. Bobillo-Carballo E., ArahuetesGarcía A. Trade Finance Gap: Why Credit Risk Mitigants Are Not More Widely Used. *Global Policy*. 2025. Vol.16, No4. P.630–643. DOI: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.70017>.
14. Abor J. Y., Ofori-Sasu D., El-Shal A., Donkor G. N. A. Firms access to finance, export trade channels and exports in Africa. *International Journal of Economic Policy Studies*. 2024. Vol.18, No2. P.415–453. DOI: <https://doi.org/10.1007/s42495-024-00135-1>.
15. Mazorodze B. T. Access to finance and intra-Africa trade efficiency. *Journal of Shipping and Trade*. 2024. Vol.9. DOI: <https://doi.org/10.1186/s41072-024-00180-1>.
16. Klasen A., Wanjiru R., Henderson J., Phillips J. Export finance and the green transition. *Global Policy*. 2022. Vol.13, No5. P.710–720. DOI: <https://doi.org/10.1111/1758-5899.13121>.
17. Xu Y., Fan J., Hua Y. The Impact of Trade Credit on Global Value Chain Position. *Emerging Markets Finance and Trade*. 2025. Vol.61, No3. P.579–594. DOI: <https://doi.org/10.1080/1540496X.2024.2401452>.
18. Fernandes A., Duanmu J.-L. Foreign banks and firms export dynamics: Evidence from China's banking reform. *Journal of Development Economics*. 2025. Vol.174. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jdeveco.2025.103474>.
19. OECD. Trade Finance Gap, Growth, and Jobs Survey. Paris: OECD Publishing. 2021. DOI: <https://doi.org/10.1787/8e5a9c5b-en>